

ПОВОДОМ 20-ГОДИШЊИЦЕ ШТРАЈКА У ПЉЕВАЉСКОЈ ГИМНАЗИЈИ

(Из рада напредне омладине у Пљеваљској гимназији)

Прије двадесет година дошло је до једне снажне манифестације прогресивног струјања у Пљевљима, до једне акције која је говорила о политичкој и идејној оријентацији омладине Пљеваља — до познатог штрајка у Пљеваљској гимназији 29 марта 1939 године.

Револуционарна активност у Пљевљима у предратном периоду највидније је долазила до изражаја у раду омладине. Носилац те активности била је заправо омладина. Иако све до друге половине 1939 године није била формирана партиска и скојевска организација, ипак су читав тај рад и цјелокупна дјелатност били под пуним идејним, а у извјесном смислу и организационим утицајем Комунистичке партије. И по формама и по садржини то је уствари био идејно јасно одређен покрет. Радило се недвосмислено о једној револуционарној активности на линији Комунистичке партије. У разним политичким акцијама, у спортском и културном животу, у идејноваспитном раду — изражавала се припадност тадашње омладине у Пљевљима политици Комунистичке партије и њено активно судјеловање у револуционарном покрету.

Мало је писаних докумената сачувано из тог периода. једном документу, датираном 29 јуна 1938 године, изјави саучесња поводом херојске погибије истакнутог комунисте Мојсија Стефановића у Шпанији, напредна омладина Среза пљеваљског поручује: „Проливена крв Стефановића, Машковића и других дивова за слободу пролетаријата збиће још више редове радног народа под стегом побједоносног пролетаријата чијем циновском ходу неће моћи одољети никакве баријере капиталистичких хуља. Омладина Пљеваљског среза заједно са омладином осталих народа Југославије поћи ће стопама Мојсијевим и другова у борбу против фашистичких крволока, чији слуга Стојадиновић, са ненародном владом, капларски извршује смртне пресуде и пије крв народима Југославије.“ (писмо се налази у Архиву Историског института НРЦГ — Титоград).

Значајну улогу у политичком васпитавању и окупљању омладине имало је Студентско удружење у Пљевљима које је нарочито за вријеме љета оживљавало и развијало одређену политичку и културну активност.

Разумљиво је што гимназији припада посебно мјесто у предратном прогресивном покрету у Пљевљима. Предратна касаба без развијенијег економског живота, без фабрика, са нешто занатског радништва, без организације Комунистичке партије, са пуно малограђанског и патријархалног у цјелокупној атмосфери — тешко је могла дати неки развијенији раднички покрет. Под утицајем студената који су се у Београду укључивали у кому-

нистички оријентисан омладински покрет, увиђајући неправде и тешкоће у својој средини, израста у гимназији све снажније и идејно јасније револуционарно струјање, које се манифестује на разне начине и које поприма разне облике борбе и организације.

Овдје треба истаћи активност литерарне дружине „Полет“ у гимназији, која је постојала од 1936 године, када су њен рад обуставиле школске власти. Активност започету у „Полету“ ђаци су настављали, иако не тако редовно, кроз Бачку књижницу. Иако је у раду ове литерарне дружине било много разних младаљачких и често наивних литерарних и политичких иживљавања, ипак је она одиграла одређену улогу у политичком афирмисању прогресивних тенденција и политичкој диференцијацији међу ђацима. Уколико је утицај комуниста у гимназији растао, утолико су и прогресивне тенденције у разним рефератима и дискусијама долазиле више до изражаја. У последњој години рада „Полета“ и у раду Бачке књижнице у низу литерарних остварења ђака изражавале су се напредне идеје, јако је била заступљена социјална тематика, а уколико би неки од режимски настројених ђака покушао да иступи са нечим назадним, наилазио је на снажан отпор и осуду. „Полет“ и Бачка књижница су били одређене политичке трибине са којих су се чуле и шириле слободоумне и прогресивне идеје. То је свакако био разлог да је рад „Полета“ обустављен, а да су рад Бачке књижнице школске власти све више сводиле само на издавање књига за читање. У школској 1938/39 години захтијевано је да се обнови рад „Полета“ и разговарало се о саставу будуће управе, са циљем да је узме у своје руке напредна омладина, али до тога није дошло због противљења школских власти.

Из године у годину прогресивна струјања у Пљеваљској гимназији била су све јача, идејно јаснија и организационо оформљенија. Највећи дио омладине из виших разреда, у годинама пред рат, био је у идејном погледу углавном јединствен и спреман да се бори против тадашњих ненародних режима и њихових негативних манифестација у школи. Велико учешће пљеваљске напредне омладине у Народноослободилачкој борби, још од првих дана устанка, најбоље говори о њеној политичкој и идејној оријентацији. Мали број реакционарно настројених ђака био је углавном изолован, а најгори међу њима, доушници гиназиских власти, бојкотовани. Колико је мали утицај реакционарних елемената био у гимназији показују и подаци о броју припадника „Сокола“ међу ђацима. У гимназиском извјештају за школску 1935/36 годину наводи се да је 84 ученика учлањено у организацију „Соко“, од којих су 48 нараштајци (чланови организације из виших разреда гимназије). У извјештају за 1936/37 годину број чланова организације износи 46, од којих свега 15 из виших разреда. У наредној школској години извјештај гимназије не помиње више организацију „Соко“, јер је њен утицај био сведен на

најмању мјеру (подаци из Извјештаја Државне реалне гимназије у Пљевљима за школске 1935/36, 1936/37 и 1937/38 годину).

Идеолошко-политички рад у школи био је врло жив. Одржавани су илегални састанци на којима се после припремљених реферата развијала жива дискусија. На састанцима су разрађивани разни леџи до којих се долазило, разне брошуре и марксистичка литература из области политичке економије и сл. Групе за рад биле су најчешће организоване по разредима, а изузетно, за разраду важнијег материјала и расправљање о питањима организационог карактера, састајао се један ужи актив из читаве школе. Као погодна форма за политички рад нарочито су коришћени излети. У вишим разредима постојале су илегалне библиотеке које су попуњаване скупљеним прилозима међу ђацима и добијањем од старијих другова из града. Разне илегалне брошуре и полулегална литература („Мати“, „Село Деметрово“, „Данашња Русија“, „Кућа оплакана“), издања Нолита, разни часописи итд. — налазили су се у тим библиотекама, организовано је њихово читање, коришћени су до максимума и брижљиво чувани.

Тадашња политичка ситуација у земљи и у свијету имала је итекако свога одраза међу средњошколском омладином. Борба против фашизма, борба Републиканске Шпаније, агресивни кораци Хитлера и Мусулинија, прогон комуниста, разни избори итд. — све је то изазивало и одређена политичка гибања у школи, доводило до жучних дискусија, често и са професорима, и налазило свога израза чак и у писменим задацима ученика.

Нарочито жив и организован политички рад био је у годинама непосредно пред рат. Тада су већ постојале такозване уже и шире групе по разредима. У уже су улазили комунистички оријентисани омладинци, а у шире и остала слободоумна и напредна омладина. Најктивнији претставници разреда састајали су се ради расправљања о питањима организационог карактера. Читав овај рад имао је много елемената стихијног, понекад политички наивног, али се свакако кретао напријед, бивао све одређенији и организационо све правилније постављен. Он се одвијао под непосредним утицајем и руководством комунистички оријентисаних студената.

До које је мјере тај рад имао организован карактер говори и примјер седмог разреда из школске 1938/39 године. Да би рад у том разреду био постављен на ширу и масовнију основу, ужи актив разреда је организовао готово све ученике у циљу заједничког учења и пружања помоћи бољих ђака слабијима, мимо знања школских власти. Свега неколико ученика, који су били бојкотовани, било је искључено из овог колектива. Заједничким средствима ђаци су купили једну пресу за умножавање и завели редовне материјалне улоге. Самопомоћ у учењу била је средство за окупљање омладине и погодан оквир за политички рад. Неколико мјесеци трајала је активност те, да је тако назовемо,

ученичке задруге. Средином школске године откривена је ова организација и, мада су се ђаци бранили да јој је главни циљ био самопомоћ у учењу, сви су били најстроже покажњавани.

У таквој ситуацији пуног јединства и јаке активности напредне омладине у Пљеваљској гимназији главну ријеч је водила једна група реакционарно настројених професора, која је фаворизовала разне љотићевске и соколашке елементе и оштро кажњавала слободоумне поступке ученика. Ова група наставника настојала је да разним начинима оствари свој политички утицај у школи и да сузбије и угуши напредни покрет који се на сваком кораку манифестовао. Свака прилика је коришћена за пропагирање разних националистичких и фашистичких идеја, за нападање и клеветање комуниста и напредног покрета. У том циљу у гимназији је био формиран Антикомунистички одбор у коме су били баш ти најокорјелији реакционари у школи — Љубо Србљановић, Бране Дебелјевић (обојица погинули у рату као четници) и други. Безначајан је био утицај те групе на ђаке. Отуда бијес и мржња која се често испољавала код њих, отуда разни тешко схватљиви поступци за једну просвјетну установу. Ево за то неких илустрација. Послије сукоба ђака са једним професором у седмом разреду, директор је ушао у учионицу вичући: „Ви комунисти, ви саботери, за три дана бићете објешени“. Из сачуваних докумената из тог периода види се да су школске власти дозвољавале појединим ђацима, својим доушницима, да носе оружје, да је директор говорио ђацима са села да не треба да иду у школу већ да обрађују земљу и да их је вријећао на разне начине, да је ђацима препоручивано да поздрављају фашистички дижући испружену руку итд. (Изјаве ученика и претставке изасланика грађанства приликом штрајка. Налазе се у архиви Пљеваљске гимназије.) Ова група наставника претстављала је изразиту експозитуру ондашњег режима и била дио градске реакције.

На другој страни ученици су били свједоци низа нељудских и неморалних поступака баш ове групе наставника. Протекција према појединим ђацима, толерисање многочега неваљалог код шачице ученика а драконско кажњавање осталих, разни неморални поступци у личном животу код појединих наставника — све је то била једна од карактеристика тадашњег стања у гимназији.

У децембру 1938 године ђаци су успјели да ухвате код једне ученице изражен писмени задатак који јој је унапријед дао један од наставника из ове групе. Како је то био један од најреакционарних наставника, то је искоришћено као повод да се изда летак о стању у гимназији у коме је указано на рад ове групе наставника. У писању летка учествовали су студенти комунисти из града. И овај, као и други ђачки протести, остао је без одговора.

Овакав став ове групе наставника погодовао је да се изврши пуна диференцијација међу ђацима. Отворени сукоби и физичка обрачунавања напредних ученика са групом фашистички оријентисаних ђака били су чести.

Насупрот овој групи наставника, у школи је био добар број поштенних васпитача, а међу њима неколико напредних и прогресивно оријентисаних (Пиво Караматијевић, Миодраг Џуверовић, Илија Лопушина), које су ђаци цијенили и од којих су добијали подршку и помоћ у раду. 27 марта 1939 године отпуштен је из државне службе један из ове групе наставника (Миодраг Џуверовић), који је био симпатизер Партије и кога су ђаци сматрали за комунисту. До отпуштања је дошло због следећег. У свом писменом задатку један од ученика је изнио неке слободоумне и напредне мисли. Наставник Џуверовић не само да није пријавио тог ђака школским властима већ је покушао да га прикрије. То је, међутим, откривено. Директор је у препису упутио тај задатак Министарству просвете и пошто се знало о политичкој оријентацији поменутог наставника, он је отпуштен из државне службе. Овај догађај је наелектрисао ионако напету ситуацију у школи, прелио чашу незадовољства и негодовања и довео до једнодушнoг револта свих ученика.

У току 27 и 28 марта донесена је одлука и извршене све припреме да се идућег дана напусти школа у знак протеста против реакционарне и нељудске политике тадашњих школских власти. Ујутру 29 марта ђаци су се као и обично окупили у дворишту школске зграде и непосредно пред звоно за улазак, поред дежурног наставника који је са дневником у руци стајао пред школом, почели напуштати гимназиско двориште. Школу су напустили готово сви ђаци виших разреда и добар број ученика III и IV разреда. У поворци од око 300 ученика која се спонтано формирала ученици су мирно и достојанствено прошли главном улицом града и окупили се на брежуљку Јагњиле изван вароши, гдје су у игри и пјесми провели остатак дана. Истог дана у стану Бранка и Војина Мирковића (обојица погинули у НОБ), састало се ђачко руководство и направило нацрт резолуције о разлозима штрајка. Резолуција је прошла кроз коначну редакцију извјесног броја старијих другова комуниста у граду. Закључено је да штрајк буде „дводневни протестни“, да се у резолуцији истакну основни разлози штрајка и да се она упути управи школе, Министарству просвете и извјесном броју грађана у граду. У резолуцији се између осталог каже: „Већ одавно влада нездраво стање у овдашњој гимназији. Ми ђаци знамо, а то се једним објективним исљеђењем да утврдити, да смо у дугом низу времена претрпјели масу увреда, понижења и крајње пристрасних — нимало васпитних или родитељских поступака, од стране поједине г. професора“ У даљем тексту се изнесе узроци и повод за штрајк, па се на крају каже: „Због ових укратко и површно изнесених чињеница били смо приморани да на-

пустимо школске зграде. Понављамо да смо у крајњој нужди пришли штрајку као једином средству да изразимо своје незадовољство и дамо одушка негодовању према свим изложеним случајевима. Хтјели смо да протестујемо против оних који упропаштавају нашу младост и нашу будућност. Хтјели смо да кажемо и нашим родитељима и грађанима и надлежним факторима да овакво стање у гимназији не смије даље да остане, ако се мисли на нашу будућност и ако се не жели да интелектуални и морални развој ученика Пљеваљске гимназије пође погрешним и нездравим путем. Ако овај штрајк претставља већи злочин него поступци које смо изнијели, ми смо приправни да у сваком моменту сносимо последице тога, напомињући да за све изнесене случајеве располажемо доказима. Доказе ћемо изнијети и дати пред г. ислѣдником Министарства просвјете“ („Шта нас је приморало да 29 о. м. напустимо предавања“ — резолуција ђака Пљев. гимназије.)

У току 30 марта ставови из резолуције прихваћени су од стране учесника штрајка. 30-ог ујутру одржан је састанак са једном групом млађих другова, који су тражили да се штрајк не ограничава временски, већ да се штрајкује дотле док се не удовољи ђачким захтјевима. Послије подне одржан је масовни скуп ђака штрајкача на лијевој обали Техотине, изнад горњег моста, гдје је дефинитивно усвојено да штрајк буде дводневни протестни, да се сјутра ујутру пође у школу и да се једино пред ислѣдницима Министарства просвјете, а не пред властима ове школе, образложе узроци штрајка.

Међутим сјутрадан, 31 марта, директор затвара школске капије пред учесницима штрајка. Ђаци одбијају да их директор саслушава, тако да већ 2 априла, трећи дан по завршетку штрајка, долази инспектор Министарства просвјете, који заједно са наставницима почиње саслушавања. Сви ђаци су морали писмено да образложе своје учешће у штрајку. И поред притиска и полициских метода ученици су били јединствени и једнодушно се држали ставова из своје резолуције. У саслушањима су оштро нападали већ поменућу групу наставника. Велики дио грађанства, међу којима и неки виђенији опозициони политичари, пружили су пуну подршку, упућивали протестне депеше Министарству просвјете и послије изрицања казни упутили посебну делегацију (Д. Ивовић, М. Драгашевић, Д. Милићевић и У Милинковић) министру просвјете у Београд, која је протестовала против оштрих казни и тражила поновно ислѣћење и предузимање мјера против директора и групе наставника. Студенти комунисти из града пружали су сталну помоћ, усмјеравали ток штрајка, а истовремено извршили снажан утицај у грађанству у правцу његове мобилизације у одбрани ђака штрајкача.

Послије одласка инспектора Министарства просвјете, који је боравио до 7 априла у гимназији, одржане су сједнице раз-

редних вијећа, а 10 априла и сједница Наставничког савјета, на којима су изречене врло оштре казне великом броју учесника у штрајку. На једну школску годину истјерана су из Пљеваљске гимназије 32 ученика, на двије и три школске године 20, за свагда из свих средњих школа у Пљевљима 11, а 8 ученика је „изгнано из свих средњих школа у Краљевини“ Укупно 71 ученик је истјеран, што претставља 13,4% од укупног броја ученика у Пљеваљској гимназији. (Подаци из Годишњег извјештаја Државне реалне гимназије у Пљевљима за школску 1938/39 годину, стр. 19, 20 и 55.) Сви остали ђаци учесници у штрајку, којих је било око 300, кажњени су укором Наставничког савјета, што је повлачило оцјену 1 из владања. Саоштавање казни истјераним ученицима учињено је писменим путем.

На интервенцију грађанства, у гимназију долазе поново два инспектора из Министарства просвјете и бораве од 16 до 22 априла, у ком времену наступају поновна појединачна саслушавања великог броја ученика. Држање ђака и на овим саслушањима било је још једна оптужба против реакционарне групе наставника и још један доказ ђачке солидарности и снаге. Иако је грађанство било највећим својим дијелом уз учеснике штрајка, иако је постојало безброј доказа о разним прљавштинама појединих наставника и њихових штићеника, ипак се и ова инспекција из Београда, као и она прва, нашла, нормално, на страни школских власти. Казне су остале на снази, а 13 маја је дошло до потврђивања од стране министра просвјете оних казни које су томе подлијегале. Јасно је што су се претставници оваквог режима нашли на истој линији са групом реакционарних наставника и што нијесу бирали средства да се обрачунају са бунтовном и напредном омладином Пљеваљске гимназије.

Сада је настала борба да искључени ђаци, који су имали право на упис у друге школе, не изгубе у школовању. Студенти комунисти из града организују акцију сакупљања прилога да би се помогло онима који су били сиромашни. Одзив грађанства на ову акцију био је масован, тако да је највећи број истјераних успио да се упише у друге школе и настави школовање.

Штрајк у Пљеваљској гимназији је резултат интензивног рада и јаког утицаја комунистички оријентисане омладине, њеног великог уплива у школи, с једне стране, и притиска који је на ту омладину вршила група реакционарних наставника, с друге стране. Масовно учешће ђака у штрајку је баш доказ тог великог политичког утицаја напредне омладине. Школске власти су покушале да прикрију масовно учешће ђака у штрајку. У Годишњем извјештају Државне реалне гимназије у Пљевљима за школску 1938/39 годину, износећи број искључених (71) и оправдавајући тако велику цифру, каже се: „Оволики број кажњених ученика проузрокован је одвећ тешким дисциплинским преступом који су ученици учинили самовољним напуштањем школе. Наиме, један дим (мањи дио) (ово „мањи дио“ штампано

је курзивом у Извјештају — примј. В. Д.) напустио је предавања 29 и 30 III 1939 године, те за та два дана газио готово све школске прописе Правила о владању, тако да би се по његовом држању дало закључити да школски ред, поредак и дисциплински прописи за ученике уопште не постоје“ Колики је био тај „мањи дио“ ученика? Прије свега, сама цифра од 71 ученика искљученог из школе говори о томе. Управа школе у Извјештају није објавила број кажњених јединицом из владања, јер јој није ишло у рачун да ту цифру објави. У истом Извјештају каже се даље: „Ученици су се, наиме, дали заварати да ће их, због њихове бројности и интервенција, више школске власти ослободити од казни“. (Годишњи извјештај за школску 1938/39 годину, стр. 20 и 21.) Дакле, прво се каже „мањи дио“, а онда се овим „бројност“ признаје право стање ствари. Ова контрадикција приликом објашњавања овако бруталног обрачуна са ђацима говори и о лицемјерности тадашњих управљача у школи. Но свакако један од поузданих података о броју ученика штрајка налази се у већ поменутој претставци изасланика грађанства истражнику Министарства просвјете у којој се каже: „На сам дан 30 марта, у тотално пијаном стању, јавно у кафанама „Српски краљ“ и у „Корзоу“ пред више лица, у времену између 24 и 2 сата ноћу, говорио је (наставник П. — примј. В. Д.) да ће сјутра у 8 сати бити отсјечених 297 глава, тј. да ће толики број ђака бити истјеран из гимназије, називајући све ђаке комунистима.“ (Претставка изасланика грађанства истражнику Министарства просвјете од 7 IV 1939 године. Налази се у архиви Пљеваљске гимназије.) Кад се зна да је тада у школи без првог и другог разреда гимназије било 314 ђака и да је у вишим разредима у сваком одјељењу било свега по неколико штрајкбрехера, онда се са сигурношћу може говорити о тачности ове цифре од 297 „отсјечених глава“.

О карактеру самог штрајка говоре како његови узроци тако и непосредан повод, а такође и реакција школских и других власти. У Годишњем извјештају гимназије стоји: „Нијесу помагали никакви савјети наставника да се ученици, макар по извршеном преступу, држе онако како се не би онемогућили по школским прописима. Изгледа да су ту били јачи савјети њихових непријатеља које су они, не размишљајући дубље, послушали“. (Годишњи извјештај гимназије у Пљевљима за школску 1938/39 годину, стр. 20.) Овдје је јасна алузија на старије другове из града као потстрекаче штрајка. Реакционарна група наставника одмах је окарактерисала штрајк као дјело комуниста, па је отуда и природно онако оштро и брзо кажњавање. Да истакнемо само да је од укупно 174 ђака виших разреда, колико их је тада било у гимназији, кажњено искључењем 59, што претставља 34%. Сваки трећи ученик виших разреда био је искључен. Ријетко гдје срећемо овако висок проценат истјераних. Сасвим је јасно што су ђаци и у својој резолуцији и у

разним саслушањима, као и прађани у својим претставкама, говорећи о мотивима за штрајк у први план истицали разне непедагошке, нељудске, а често и врло прљаве поступке појединих наставника, односно њихових штићеника. Радило се како о одређеном методу одбране тако и о борби против најизразитијих експонената режима у школи. И у овом погледу борба ђака није била узалудна. Крајем године пензионисана су двојица од тих професора, а тројица су премјештена. Својим штрајком и оптужбама ђаци су разобличили те наставнике, па су управљачи из Београда, који су их бранили, били присиљени да отстране из гимназије ту групу. Штрајк је разобличавао и раскринкавао не само те наставнике већ и њихове београдске браниоце, а тиме и ондашњи поредак.

Од штрајка па до краја школске године гимназију су обезбјеђивали жандарми и полицајци. Против шест грађана и 19 ђака био је покренут кривични поступак.

Анализа резултата штрајка у Пљеваљској гимназији показује да је он био снажна омладинска манифестација у оном периоду и да је имао несумњиво позитиван утицај на развијање омладинског покрета и даље револуционисање омладине. О штрајку се говорило и знало и у другим школама и мјестима. У данима штрајка у Општој студентској мензи у Београду, поред других вијести, преко разгласне станице су се сваке вечери давале и вијести о пљеваљском штрајку. Једна тако снажна средњошколска акција морала је позитивно одјекнути у омладинским редовима.

Сама омладина у школи прошла је кроз једну озбиљну акцију, кроз један испит значајан за њене даље борбе. Формирање организације Комунистичке партије у новембру 1939 године значи прекретницу у даљој активности омладине, и не само ње, у Пљеваљском срезу, значи даље проширивање и масовљавање покрета, његово организационо и идејно учвршћивање. Од посебног је значаја активност у 1940 години. Она се карактерише прије свега већом масовношћу, повезивањем радничке и средњошколске омладине и јачим акцијама. У то вријеме пада и значајан штрајк кројачких радника у Пљевљима. Партија и СКОЈ су умјешно користили разне легалне организације и форме рада за своју политичку активност. Студентско удружење је појачало и даље унаприједило свој рад. У јуну 1940 године основан је Омладински спорт-клуб „Јединство“, чији је претсједник био тадашњи секретар МК Велимир Јакић. Клуб је развио низ спортских активности, окупио гро омладине, издавао зидне новине и, заједно са Студентским удружењем, отворио своје друштвене просторије. Спортски сусрети са омладином из околних мјеста претварани су у снажне манифестације солидарности напредне омладине. Није се остајало само на уском

васпитном раду. Послије једне утакмице са спортским клубом „Полимље“ из Пријепоља, група од неколико стотина омладинаца манифестовала је главном улицом града, кличући против рата и фашизма и пјевајући револуционарне пјесме.

Све је ово значило припрему за даље задатке и даље борбе, у које је омладина ушла спремна и достојно их извршила. И генерације које су се у данима штрајка 1939 године налазиле у Пљеваљској гимназији часно су испунили и те наредне, кудикамо теже и веће задатке. Првих дана устанка прихватило је пушку и ступило у борбу преко 65 ђака из генерација које су 1939 године биле у школи. У току рата пало их је на бојиштима револуције преко 60. Огромна већина те омладине наша се прије или касније у редовима Народноослободилачке војске. Од 71 искључених приликом штрајка, 55 их је учествовало у НОБ а 24 погинуло борећи се под заставом Комунистичке партије. Нема више међу живима ђака штрајкача подизаних и васпитаваних у Пљеваљској гимназији: народних хероја Живка Цувера и Душана Томашевића, истакнутих бораца: Милана Контића, Вељка Мићановића, Света Ивановића, Милорада Јегдића, Радомира Јањушевића, Милорада Марковића, Драга Вукојичића, Душанке Ивовић, Милорада Перуничућа, Милицава Вуковића, Милорада Караџића, Војина Мирковића, Ђорђа Мартиновића и многих других. Исто тако нема више међу живима и једног броја оних који су својом активношћу и свакодневним организаторским радом допринијели да се с поносом осврћемо на допринос омладине из пљеваљске школе, и не само из ње, у њеној борби за бољи живот. Остаће свијетла успомена на: Велимира Јакића, Душана Обрадовића, Брана Ђуровића, Шабана Муловића, Радоја Контића, Мирка Пејатовића, Салка Аљковића, Вукомана Анђелића и још низ другова који су значили много за правилно васпитање омладине Пљеваља у предратном периоду. О тој омладини, о њеном свијетлом лику, говори и спомен-плоча у Пљеваљској гимназији, на којој се, испод стихова „Младо жито навијај класове, пређе рока дошла ти је жњетва...“, нижу око 230 уклесаних имена бивших ђака Пљеваљске гимназије, који су славно пали у току Народне револуције.

Када данас прослављамо 40-годишњицу Партије и СКОЈ-а, потсјећамо се и на штрајк пљеваљских ђака 1939 године као на једну од снажних манифестација прогресивне омладине против ондашњег ненародног режима и против неправде и самовоље. Потсјећамо се на организована и напредна струјања у Пљеваљској гимназији под непосредним утицајем КПЈ. Потсјећамо се на ђаке Пљеваљске гимназије, који су на позив КПЈ пошли у борбу и борили се, живјели и умирали, уграђујући себе у темеље нове државе.

Вуко Драгашевић